

Søen i din baghave

✿ En vejledning til dig, der bor ned til et stykke beskyttet natur

Gentofte
Kommune

The background image shows a vibrant green landscape. In the foreground, there's a pond with dark water reflecting the sky. To the left, tall, thin green grasses grow out of the water. Behind the pond, there's a dense line of green bushes and trees. A large tree trunk is visible on the left side. The sky is a clear, bright blue.

Denne vejledning er særlig relevant for dig ...

fordi du er den heldige nabo til en af kommunens grønne oaser. Derfor har du en særlig mulighed for at hjælpe naturen og biodiversiteten på vej i dit lokalområde.

I en bykommune som vores er de små søer, moser og øvrige vådområder af kæmpe betydning, ikke alene som rekreative åndehuller for os mennesker, men også for det utal af arter, der er knyttet til netop det våde miljø. Du glæder dig sikkert hvert år over haletudserne, guldsmedene og det rige fugleliv omkring søen i din 'baghave'. Men mangfoldigheden er ikke en selvfølge. Den skal vi værne om, og det håber vi, at du vil hjælpe os med.

Søen, du bor ned til, er et stykke beskyttet natur og du skal være opmærksom på, hvad det betyder for dig. I denne vejledning kan du læse mere om, hvordan du selv kan medvirke til at gøre søen til et levende sted; hvad der er af bestemmelser for søen og hvornår kommunen skal inddrages.

Beskyttet natur – hvad betyder det?

Det vådområde, du bor ned til, er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven. I Danmark er alle søer over 100 m² beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Beskyttelsen gælder også for bredden, den såkaldte bredzone.

Hensigten med beskyttelsen er at bevare vores natur, så den ikke løbende forringes. For selv mindre indgreb kan ændre søens balance, så plante- og dyreliv påvirkes negativt.

Beskyttelsen betyder samtidig, at du **ikke må ændre *tilstanden i og omkring søen***. I praksis vil det sige, at du bl.a. ikke må dræne, opgrave, opfylde, gøde, sprøjte, tilplante arealet, opføre større konstruktioner eller lignende.

Bredzonen

Bredzonen defineres som det areal, der er påvirket af vandet. Zonen betragtes som en del af den beskyttede sø og vil typisk omfatte området 1-2 meter fra vandkanten. Her vokser en række planter tilpasset de våde forhold.

Størrelse på bredzonen kan variere fra sø til sø. Spørg kommunen, hvis du er i tvivl.

Pleje af beskyttede søer

Hvad kan du selv gøre?

Du må som udgangspunkt gerne rydde opvækst af træer med håndkraft og i begrænset omfang. Derudover må du gerne foretage en let, manuel beskæring af dele af en veletableret bredvegetation, dog maksimalt én gang årligt i de sene efterårsmåneder og/eller vintermåneder af hensyn til bl.a. ynglende fugle og

Liden andemad, tagrør, dunhammer og hjortetrøst er flora, du kan se i og ved din sø. Hjortetrøst er en høj, typisk vådbundsplante, der i sensommeren tiltrækker et væld af insekter, særligt sommerfugle.

padder. Tilsvarende gælder for planter i søen, fx siv og tagrør. Udfør beskæringen i det sene efterår og beskær på en sådan måde, at der fortsat står vegetation 20-30 cm over terræn/vandoverfladen. Mere omfattende beskæring kræver tilladelse fra kommunen.

Kvas og andet afskåret plantemateriale skal fjernes fra søens område og lægges på et tørt sted på grunden. Det indeholder næring, som vi skal undgå havner i søen, da det særligt i mindre søer kan påvirke den økologiske balance og give uklart vand.

Plejetiltag som kræver tilladelse fra kommunen

Inden du iværksætter et plejetiltag, der går videre end de ovenfor nævnte, skal du kontakte kommunen – uanset hvor lille og ubetydeligt det end kan forekomme. Det er nemlig særlige tilfælde muligt at få dispensation fra loven, bl.a. hvis tiltaget vurderes at kunne have naturforbedrende effekt på søens flora og fauna. Eksempelvis vil du ofte få lov til at fiske trådalger og flydebladsplanter op, såsom åkander og andemad. Disse kan i store mængder give problemer, da de afskærer de livgivende solstråler fra at nå de vigtige undervandsplanter og dermed reducerer den biologiske mangfoldighed. Men *hvornår* det fx må gøres, kan afhænge af bl.a. yngletidspunktet for padder og andre dyr. Så ring til kommunens Natur- og Miljøafdeling i god tid, inden du påtænker at gå i gang. Her sidder der dygtige fagfolk klar med råd og vejledning.

Hvis en sø har meget uklart vand eller er helt tilgroet, kan det være en god ide med et større indgreb. De mest almindelige tiltag dækker opfiskning af fredfisk (også kaldet skidtfisk), fjernelse af uønsket vegetation i større omfang, oprensning af blødt, næringsrigt bundmateriale eller etablering af iltning i søen, såkaldt beluftning. Hvilket indgreb, der er det rette, afhænger af tilstanden i en konkret sø og bør altid vurderes af en fagperson. Disse større indgreb kræver altid tilladelse fra kommunen.

Klart vand og mange undervandsplanter vidner om en sø i økologisk balance.

Eksempler på tiltag, der kan forringe søens tilstand

Omdrejningspunktet for beskyttelsen af søen er, at naturtilstanden ikke må ændres. Det kan være vanskeligt helt at forstå betydningen af, hvordan forskellige fysiske indgreb kan påvirke og ændre søens naturlige balance. Nedenfor kan du derfor læse om nogle af de forandringer, som forskellige tiltag kan afføde, og hvorfor disse tiltag som udgangspunkt ikke kan tillades.

- ***Ændringer af terrænet, etablering af bredsikring, terrasser, broer og lign.***

Overgangszonen mellem land og vand (bredzonen) udgør et vigtigt leve- og ynglested for en stor del af søens dyre- og planteliv. Planterne i bredzonen vil oftest være domineret af vådbundsplanter såsom tagrør, dunhammer og lysesiv samt blomstrende planter som lådden dueurt, kattehale og ærenpris. Det er i dette område, at den største diversitet af planter og dyr findes. Netop derfor må du ikke bare slå og fjerne bredzonen, fylde op, grave eller lave bredsikring i form af lodrette stensætninger, planker eller lignende. Tilsvarende gælder for terrasser, broer og platforme i vandkanten. De forstyrrer nemlig den naturlige overgang mellem land

og vand og blokerer for den fri passage for bl.a. padder og smådyr. Intensiv slåning ned til vandkanten, så bredzonens vegetation fjernes, er ligeledes en ændring af de naturlige overgange.

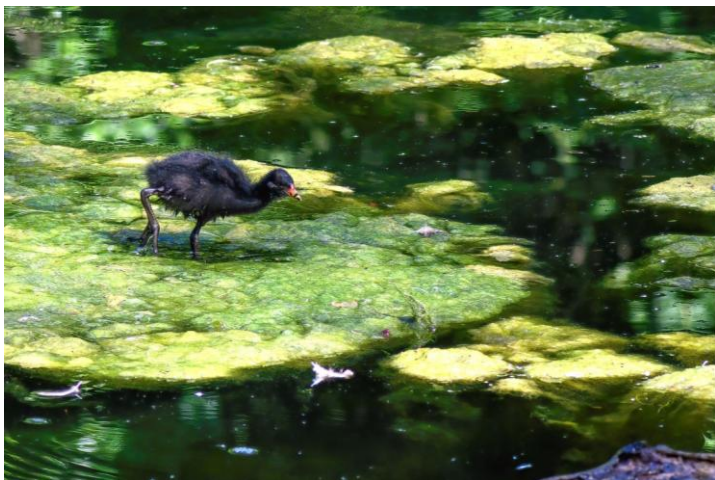

Her ses eksempler på hhv. en naturlig søbred og et problematisk anlæg. I anlægget nederst er der ingen naturlig overgang mellem land og vand, og bredzonen er helt forsvundet. Den høje lodrette brinksikring umuliggør passage for bl.a. padder, og vegetationen ovenfor brinksikringen slås hårdt og levner ingen skjul for dyr.

- **Brug af gødning og bekæmpelsesmidler**

En af de helt store udfordringer i vandmiljøer er tilførslen af næringsstoffer. Tilførsel af næring vil typisk medføre kraftig vækst af uønskede planter, fx andemad og trådalger. Når planterne sidenhen dør og falder til bunds, kan der opstå iltsvind. Undgå derfor at tilføre søen organisk materiale i form af haveaffald eller at gøde græsplæne og bede i nærheden af søbredden. Sørg også for, at kompostbunken og et evt. bålsted ligger i god afstand til søen.

Brug af bekæmpelsesmidler er ikke tilladt i nærheden af søen, da det skader livet i og omkring søen.

En ung, grønbenet rørhøne i en suppe af trådalger. Algerne kan nemt komme til at dominere i en sø med megen næring og dermed påvirke livet her i negativ retning.

- **Dræning og tilførsel af vand**

Dræning eller tilførsel af vand, der kan ændre vandstanden i en beskyttet sø, må ikke udføres uden tilladelse. Ændring af vandstanden kan påvirke den eksisterende sammensætning af dyre- og planteliv i og omkring søen og dermed rykke ved den biologiske balance.

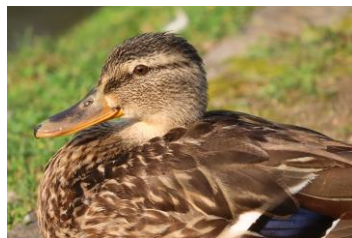
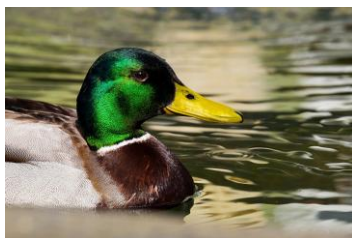
Regn- og drænvand kan desuden være en kilde til næringsstoffer, ligesom vandet herfra også kan indeholde zink, kobber og andre

miljøfremmede stoffer. Udlledning af regnvand fra tage og befæstede arealer (fx veje) samt vand fra omfangsdræn, havebassiner mv. kræver derfor tilladelse fra kommunen. Afledning af vand fra svømmebassiner og lign. er heller ikke tilladt, da disse typisk indeholder klor og næringsstoffer.

- **Tilplantning og udsættelse af dyr**

Det er ikke tilladt at tilplante bredarealet eller på anden vis tilføre planter til arealet. De planter, som trives bedst, er nemlig dem, som allerede findes i området. Hvis man derfor tilfører nye planter, kan man hurtigt komme til at rykke ved en hårfin balance.

Tilsvarende vil udsætning af fx ænder, fisk eller fiskeyngel over tid forstyrre søens naturlige arts-sammensætning. Nogle arter kan blive udkonkurreret, bl.a. frøer og salamandre, hvis æg og haletudser er en yndet fiskespise.

Selvom det er hyggeligt med ænder i søen, kan det nemt blive for meget af det gode. Særligt hvis der er tale om en stor bestand, som bliver fodret. Det tilfører nemlig meget næring til søen. Al fodring bør derfor holdes på et minimum og skal kun ske på land.

Har du forhold ved din sø, som du tænker kunne være problematiske, så tag kontakt til kommunens Natur- og Miljøafdeling. I mange tilfælde vil det være muligt med relativt små indgreb at sikre, eller ligefrem forbedre naturtilstanden markant.

Hvad kendetegner en god sø?

En sø i god tilstand vil typisk være forholdsvis solbeskinnet og lys-åben med klart vand, som lyset kan trænge ned i og give vandplanterne mulighed for at producere ilt og optage næringsstoffer. Der vil være en god variation af både undervands- og flydebladsplanter (fx åkander).

Bunden i en god sø er relativt fast og giver rodfæste til undervandsplanter. Planterne er med til at optage næringsstoffer og stabilisere bundmaterialet, så det ikke hvirvles op. Samtidig skaber en sund og planterig bund leve- og skjulesteder for bl.a. fisk og smådyr.

Der vil omkring søen være et bredt bælte på nogle meter med lavt vand og fugtig jordbund – bredzonen. Her findes ofte en varieret vegetation bestående af vådbundsplanter som fx pil, dunhammer, tagrør, stargræs og gul iris. Disse planter skaber gode skjulesteder for fiskeyngel, padder og andre smådyr, samt tilbyder skjul og føde til fugle. En veletableret bredzonevegetation holder på jorden omkring søen og dermed undgår, at søbredden skrider ud i vandet.

På billedet er bredzonens vegetation bevaret. Det gør en kæmpe forskel for det liv, der er knyttet til søen.

Butsnudet frø, stor vandsalamander og skrubtudse er nogle af de paddearter, du kan være heldig at se ved søen. Padderne opholder sig en stor del af tiden på land, men har brug for vandhuller for at yngle.

Dyrelivet i og omkring søer

Udover den generelle § 3-beskyttelse af søerne, kan der findes arter i og omkring søen, der er beskyttet efter anden lovgivning. Dette kan bl.a. være padder, flagermus eller fugle.

I Danmark findes 14 arter af padder, fordelt på 3 arter salamandere og 11 arter af frøer og tudser. Det ideelle levested for padder er rene, solbeskinnede søer uden ænder og fisk. Søens bredder bør ikke være for stejle, og der bør være adgang til uforstyrrede opholdssteder på land i nærheden af søen.

Padder yngler i søerne. Efter æglægningen om foråret forlader de fleste voksne padder søen og begiver sig til sommeropholdssteder på land (skove, grøfter, moser, enge). En sammenhæng mellem sø, bredzone og naturtyper er af afgørende betydning for disse padder.

Alle padder i Danmark er fredede og må derfor ikke indsamles eller slås ihjel. Arterne løvfrø, spidssnudet frø og stor vandsalamander er desuden beskyttet af EU's habitatdirektiv, hvilket betyder, at arterne og deres levesteder er strengt beskyttede.

Du kan understøtte livet i søen og hjælpe naturen i området godt på vej ved at skabe gode levesteder i din have. Døde træstammer, kvasbunker og en bunke marksten på en solrig plet er yndede skjule- og overvintringssteder for bl.a. padder og krybdyr.

Guldsmeden stor blåpil er også afhængig af søer og vandhuller for at yngle. Dens larver lever i vand og er her 2-3 år om at udvikle sig til voksne individer.

Selvom vi i kommunen løbende overvåger søer og vådområder, må du meget gerne kontakte os, hvis du oplever en forandring i søen, du bor ved. Det er vigtigt, at vi samarbejder, så vi i fællesskab kan passe på og sikre et rigt dyre- og planteliv i de små, grønne oaser, vi har i Gentofte.

Tag kontakt til Gentofte Kommunes

Natur- og Miljøafdeling

E-mail: miljo@gentofte.dk

Tlf. 39 98 85 75

Mandag kl. 09-15

Tirsdag kl. 09-15

Onsdag kl. 09-13

Torsdag kl. 11-18

Fredag kl. 09-14

Gentofte Kommune
Bernstorffsvej 161
2920 Charlottenlund

Gentofte.dk